

ENGLISH TO PĀLI EXERCISES IN A.K. WARDER'S *INTRODUCTION TO PALI*

Although the English to Pāli exercises in Warder are based on passages found in the Dīgha-nikāya, Majjhima-nikāya, and Vinaya-pitaka, there are of course no set “answers” to Warder’s exercises but, rather, several possible Pāli translations. As such, the translations given below are only guides or suggestions. I have tried to remain as close as possible to the Pāli of the original texts (as represented in the PTS editions), but sometimes this has been modified, partly in order to conform with the grammar and vocabulary covered by Warder as far as the chapter in question, and partly because Warder sometimes adjusts the original. I have largely followed Warder’s style of writing Pāli: for example, no capitals at the beginning of sentences (unless the initial word is a proper noun), no question marks or quotation marks, *ko ci* rather than *koci*, etc.

Justin Meiland

Exercise 7

- (1) sukham̄ paṭisam̄vedenti.
- (2) mayā dhammo paññatto.
- (3) samaṇo santuttho hoti.
- (4) maraṇam̄ dukkham̄.
- (5) evam̄ me sutam̄ / sutam̄ m' etam̄.
- (6) aham̄ kammam̄ akāsim̄.
- (7) dānam̄ deti.
- (8) kāyo kilanto.

Exercise 8

- (1) iminā dvārena pavisanti.
- (2) rājā bhagavantam̄ abhivādetvā nisīdi.
- (3) upasam̄kamitvā bhagavantam̄ abhivādetvā nisīdim̄su.
- (4) te upasam̄kamitvā ime pañhe pucchāmi.¹
- (5) nivāsetvā pattam̄ ādāya gāmam̄ pāvisim̄.
- (6) mā bhavanto evam̄ avacuttha.
- (7) bhavam̄ Jotipālo pabbaji.
- (8) gaccham̄ passati.
- (9) na Brahmunā mantemi.
- (10) agāram̄ pāvisi.
- (11) pānam̄ deti.
- (12) bhojanam̄ na labhāmi.
- (13) vattham̄ passati.
- (14) senāsanena santuttho hoti.
- (15) sattā dukkham̄ paṭisam̄vedenti.
- (16) upāsakā yena padeso tena āgacchanti.

¹ Canonical Pāli texts tend to say: *tyāham̄ upasam̄kamitvā* (*tyāham̄* = *te aham̄*).

Exercise 9

- (1) ete dhammā pahīyanti.
- (2) ajā haññanti.
- (3) brāhmaṇo dissati.
- (4) avijjā pahīyati.
- (5) ayam vuccati samaṇo ti.
- (6) idam vuccati dukkham.
- (7) mālam ādāya yena sālā tena upasamkamīmsu.

Exercise 10

- (1) imesam manussānam puttā bhavissanti.
- (2) aham assa dāso.
- (3) bhayaṁ bhavissati.
- (4) (so) dhammam desessati.
- (5) samaṇo bhavissāmi.
- (6) atthi brāhmaṇassa putto (or: brāhmaṇassa putto hoti).
- (7) rañño sarīram vatthena vethenti.
- (8) ayam tassa bhagavato thūpo.
- (9) mayam pi bhagavato sarīrānam bhāgam arahāma.

Exercise 11

- (1) ananto loko.
- (2) na idam sukaram
- (3) aham kho maggam agamāsim
- (4) rājā kumāram addasā.
- (5) phītam nagaram ahosi.
- (6) so dhuvo nicco sassato.
- (7) bhagavantam addasāma.
- (8) vācā kantā.
- (9) mama jīvitam tena dinnam, tassa jīvitam mayā dinnam.
- (10) pass' Ānanda, ete atītā viruddhā vipariṇatā.
- (11) tassa pahūtam suvaṇṇam hoti.

Exercise 12

- (1) adāsi me.
- (2) piyo me Udāyibhaddo kumāro.
- (3) bhagavā pattam ādāya gāmam piṇḍāya pāvisi.
- (4) nibbānāya dhammam deseti.
- (5) yam assa khamati tam khādati.
- (6) atha kho bhagavā yena dvārena nikkhami tam Gotamadvāram nāma ahosi.
- (7) tam kim maññasi, mahārāja.
- (8) mayam bhavantam Gotamaṁ dassanāya idh' upasaṅkantā.
- (9) kim āvuso saddam assosi. na kho aham āvuso saddam assosim.
- (10) tassa jīvam nikhamantam na passāma.

Exercise 13

- (1) ayam dukkha-nirodho.
- (2) parinibbāna-kalo dāni bhagavato.
- (3) Cundo kammāra-putto pañitam khādaniyam patiyādāpetvā bhagavato kālam ārocāpesi: kalo, bhante, niññhitam bhattan ti.
- (4) sīho miga-rājā nikkhami.
- (5) atthi aññe dhammā gambhīrā pañitā ye tathāgato pavedeti.
- (6) tam cittam bhāveti.
- (7) rājā brāhmaṇe āmantāpetvā etad avoca: passantu brāhmaṇā kumāran ti.
- (8) rājā kumāram nisidāpetvā anusāsatī.
- (9) brāhmaṇo purathimena nagarassa navam agāram kārāpesi.
- (10) mante vācetha.
- (11) aje muñcāpemi.

Exercise 14

- (1) utthāy' āsanā pakkāmīm.
- (2) sace samaṇo Gotamo imam parisam āgaccheyya, imam tam pañham puccheyyāma.
- (3) kiñ kareyyāma.
- (4) puññāni kareyyam.
- (5) phassa-paccayā vedanā.
- (6) yathā te khameyya tathā tam vyākareyyāsi.
- (7) tam āsanena nimanteyyāma.²
- (8) canda-ggāho bhavissati.
- (9) n' atthi ettha kiñ ci.
- (10) brāhmaṇā brāhmaṇam nagarā pabbājeyyum.

Exercise 15

- (1) yam aham jānāmi tam tvam jānāsi, yam tvam jānāsi tam aham jānāmi.
- (2) aham bhagavato bhāsitam ājānāmi.
- (3) yam aham vyākarissāmi tam khippam eva ājānissati.
- (4) so aparena samayena ariyam dhammadūruṇā suñāti.
- (5) bhagavā patta-cīvaraṁ adāya Rājagahaṁ piñḍāya pāvisi.
- (6) alam Ānanda, mā soci.
- (7) ime sattā kāya-duccaritenā samannāgatā ti pajānāti.
- (8) tam vācam anuggañhanto pakkāmīm.
- (9) kasmā pan' etam samanena Gotamena avyākataṁ.
- (10) tumhe agārasmā anagāriyam pabbajitā.

Exercise 16

aham ce va kho pana samaṇam Gotamam pañham puccheyyam, tatra ce mam samaṇo Gotamo evam vadeyya: na c' esa, brāhmaṇa, pañho evam pucchitabbo, evam nām' esa, brāhmaṇa, pañho pucchitabbo ti, tena mam ayam parisā paribhaveyya: bālo Sonadañdo

² This passage appears to be in D I 61 rather than D I 60 as stated in Warder.

brāhmaṇo avyatto, nāsakkhi³ samaṇam Gotamam yoniso pañham pucchitun ti. maṁ ce va kho pana samaṇo Gotamo pañham puccheyya, tassa cāham⁴ pañhassa veyyākaraṇena cittam na ārādheyyam, tatra ce maṁ samaṇo Gotamo evam vadeyya: na c' esa, brāhmaṇa, pañho evam vyākātabbo, evam nām' esa, brāhmaṇa, pañho vyākātabbo ti, tena maṁ ayam parisā paribhaveyya: bālo Soṇadaṇḍo brāhmaṇo avyatto, nāsakkhi samaṇassa Gotamassa pañhassa veyyākaraṇena cittam ārādhetun ti.⁵

Exercise 17

- (1) imehi pañcahi aṅgehi samannāgatam brāhmaṇā brāhmaṇam paññāpenti.
- (2) imesam pañcannam aṅgānam vaṇṇam thapayāma. kiṁ hi vaṇṇo karissati.
- (3) tiṭṭhatha tumhe, Soṇadaṇḍo brāhmaṇo mayā saddhim mantetū ti. evam vutte Soṇadaṇḍo brāhmaṇo bhagavantam etad avoca: tiṭṭhatu bhavaṇ Gotamo, tuṇhī bhavaṇ Gotamo hotu. aham eva tesam saha dhammena paṭivacanam karissāmī ti. atha kho Soṇadaṇḍo brāhmaṇo te brāhmaṇe etad avoca: mā bhavanto evam avacuttha: apavadat' eva bhavaṇ Soṇadaṇḍo vaṇṇam apavadati mante, ekaṁsenā bhavaṇ Soṇadaṇḍo samaṇass' eva Gotamassa vādam anupakkhandatī ti; nāham bho apavadāmi vaṇṇam vā mante vā ti.
- (4) tena kho pana samayena Soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa bhāgineyyo Aṅgako nāma māṇavako tassam parisāyam nisinno hoti.
- (5) passanti bhonto imam Aṅgakam māṇavakam amhākam bhāgineyyan ti. evam bho ti.
- (6) yattha sīlam tattha paññā, yattha paññā tattha sīlam.
- (7) sīla-paññānam lokasmim aggam akkhāyati.

Exercise 18

ekaṁ samayaṁ bhagavā Kolīyesu viharati. atha kho Puṇṇo ca Kolīyutto govatiko acelo ca Seniyo kukkanavatiko yena bhagavā ten' upasamkamīmsu. upasamkamitvā Puṇṇo Kolīyutto govatiko bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. acelo pana Seniyo kukkanavatiko bhagavatā saddhim sammodi. sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā kukkuro va palukujjtvā ekamantam nisīdi. ekamantam nisinno kho Puṇṇo Kolīyutto govatiko bhagavantam etad avoca:

ayam, bhante, acelo Seniyo kukkanavatiko dukkarakārako. tassa tam kukkanavatam dīgharattam samādinnaṁ. tassa ko abhisamparāyo ti.

alam, Puṇṇa, tiṭṭhat' etam. mā maṁ etam pucchī ti. [...] api ca te aham vyākarissāmi. idha, Puṇṇa, ekacco kukkanavatam bhāveti paripuṇṇam. so kukkanavatam bhāvetvā paripuṇṇam, kukkurasīlam bhāvetvā paripuṇṇam, kukkuracittam bhāvetvā paripuṇṇam, kukkurākappaṁ bhāvetvā paripuṇṇam, param marañā kukkurānam sahavyatam upapajjati. sace kho pan' assa evam diṭṭhi hoti: iminā 'ham sīlēna vā vatena vā devo bhavissāmī ti, sā 'ssa hoti micchādiṭṭhi ti.

Exercise 19

kullūpamam vo, bhikkhave, dhamman desessāmi nittharanatthāya, no gahaṇatthāya. seyyathā pi puriso maggappaṭipanno. so passeyya mahantam udakaṇṇavam, orimam tīram sāsaṅkam sappaṭibhayam, pārimam tīram khemam appaṭibhayam; na c' assa nāvā setu vā apārā pāram gamanāya. tassa evam assa:

³ nāsakkhi = na asakkhi.

⁴ cāham = ca aham.

⁵ This passage is in D I 117–118 rather than D I 118 as stated in Warder.

ayañ kho mahā udakañnavo, orimañ ca tīram sāsañkañ sappañibhayam, pārimañ tīram khemam appañibhayam; n' atthi ca nāvā setu vā apārā pāram gamanāya. yañ nūnāham tiñakatñhasākhāpalāsam samkādñhitvā, kullañ bandhitvā, tam kullañ nissāya sotthinā pāram uttareyyan ti.

atha kho so puriso tiñakatñhasākhāpalāsam samkādñhitvā, kullañ bandhitvā, tam kullañ nissāya, sotthinā pāram uttareyya. tassa tiññassa pārañgatassa evam assa:

bahukāro kho me ayam kullo. yañ nūnāham imam kullañ sīse āropetvā pakkameyyan ti.

tam kiñ maññatha, bhikkhave. api nu so puriso evamkārī tasmiñ kulle kiccakārī assā ti. no h' etam, bhante.

idha, bhikkhave, tassa purisassa tiññassa pārañgatassa evam assa:

[...] yañ nūnāham imam kullañ thale ussādetvā pakkameyyan ti.

evamkārī kho so, bhikkhave, puriso tasmiñ kulle kiccakārī assa. evam eva kho, bhikkhave, kullūpamo mayā dhammo desito nittharanatthāya, no gahanatthāya. kullūpamam vo, bhikkhave, ajānantehi dhammā pi vo pahātabbā pag eva adhammā ti.

Exercise 20

tena kho pana samayena Vesālī iddhā c' eva hoti phītā ca. Ambapālī gañikā abhirūpā hoti pāsādikā paramāya vanñapokkharatāya samannāgatā. padakkhiñā nacce ca gīte ca vādite ca. abhisatā atthikānam manussānam paññāsāya rattim gacchati, tāya ca Vesālī bhiyyoso mattāya upasobhati.

atha kho Rājagahako negamo Vesālim agamāsi kenacit eva karañyena. addasa kho Vesālim iddhām ca phītam ca, Ambapālīm ca gañikām, tāya ca Vesālim bhiyyoso mattāya upasobhitam.⁶ atha kho negamo Rājagaham paccāgacchi. yena rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro ten' upasamkami, upasamkamitvā etad avoca:

Vesālī, deva, iddhā c' eva phītā ca, tāya ca Vesālī bhiyyoso mattāya upasobhati. sādhu, deva, mayam pi gañikām vuññhāpeyyāmā ti.

tena hi, bhañe, tādisim kumārim jānātha yañ tumhe gañikām vuññhāpeyyāthā ti.

tena kho pana samayena Rājagahe Sālavatī nāma kumārī abhirūpā hoti pāsādikā paramāya vanñapokkharatāya samannāgatā. atha kho negamo Sālavatīm kumārim gañikām vuññhāpesi. atha kho Sālavatī na cirass' eva padakkhiñā ahosi nacce ca gīte ca vādite ca. abhisatā atthikānam manussānam satena rattim gacchati. atha kho Sālavatī na cirass' eva gabbhinī ahosi. atha kho Sālavatiyā etad ahosi:

itthī kho gabbhinī purisānam amanāpā. sace mam ko ci jānissati Sālavatī gabbhini ti, sabbo me sakkāro parihāyissati. yañ nūnāham gilānā ti pañivedeyyan ti.

atha kho Sālavatī dovārikām āñāpesi:

mā, bhañe dovārika, ko ci puriso pāvisi. yo mam pucchatī, gilānā ti pativedehī ti.

evam, ayye ti kho so dovāriko Sālavatiyā gañikāya paccassosi.

Exercise 21

atha kho Sālavatī gañikā tassa gabbhassa paripākām anvāya puttām vijāyi. atha kho Sālavatī dāsim āñāpesi:

handā, je, imam dārakām kattarasuppe pakkhipitvā nīharitvā sañkārakūte chaddhehī ti.

⁶ The *Chatthasangayana* (Burmese edition of the Pāli canon produced for the Sixth Buddhist Council of 1956, CD-Rom version) gives *upasobhantim*.

[...] tena kho pana samayena Abhayo nāma rājakumāro kālass' eva rājupatṭhānam gacchanto addasa tam dārakam kākehi samparikiṇṇam. disvāna manusse pucchi:

kim etam, bhaṇe, kākehi samparikiṇṇan ti

dārako, devā ti.

jīvati, bhaṇe ti.

jīvati, devā ti.

tena hi, bhaṇe, tam dārakam amhākam antepuram netvā dhātīnam detha posetun ti.

[...] tassa jīvatī ti Jīvako ti nāmam akāmsu. kumārena posāpito ti Komārabhacco ti nāmam akāmsu. atha kho Jīvako Komārabhacco na cirass' eva viññutam pāpuṇi. [...] atha kho tassa etad ahosi:

imāni kho rājakulāni na sukarāni asippena upajīvitum. yam nūnāham sippam sikkheyān ti.

tena kho pana samayena Takkasilāyam disāpāmokkho vejjo paṭivasati. atha kho Jīvako Komārabhacco yena Takkasilā tena pakkāmi. anupubbena yena Takkasilā, yena so vejjo ten' upasamkami; upasamkamitvā tam vejjam etad avoca:

icchām' aham, ācariya, sippam sikkhitun ti.

[...] atha kho Jīvako bahum ca gaṇhāti luhum ca gaṇhāti. [...] sattannam vassānam accayena Jīvakassa etad ahosi:

aham kho bahum gaṇhāmi. [...] na-y-imassa⁷ sippassa anto paññāyati. kadā imassa sippassa anto paññāyissatī ti.

atha kho Jīvako yena so vejjo ten' upasamkami. [...]

tena hi, bhaṇe Jīvaka, khanittim ādāya Takkasilāya samantā yojanam āhiṇḍanto yam kiñ ci abhesajjam passeyyāsi tam āharā ti.

evam, ācariyā ti [...] āhiṇḍanto na kiñ ci abhesajjam addasa. [...]

na kiñ ci abhesajjam addasan ti.

sikkhito 'si, bhaṇe Jīvaka, alam te ettakam jīvikāyā ti.

Exercise 22

(Free essay)

Exercise 23

atha kho so jaṭilo kālass' eva vuṭṭhāya yena so satthavāso ten' upasamkami. upasamkamitvā addasa tasmin satthavāse daharam kumāram chadditam. disvān' assa etad ahosi:

na kho tam paṭirūpam yam me pekkhamānassa manussabhūto kālam kareyya. yam nūnāham imam dārakam assamam netvā poseyyan ti.

atha kho so jaṭilo tam dārakam assamam netvā posesi. yadā so dārako dasavassuddesiko hoti, atha kho tassa jaṭilassa janapade kañ cid eva karaṇīyam uppajji. atha kho so jaṭilo tam dārakam etad avoca:

icchām' aham, tāta, janapadam gantum. aggim paricareyyāsi; mā ca te aggi nibbāyi. sace te aggi nibbāyeyya, ayam vāsī imāni kaṭṭhāni idam aranisahitam. aggim nibbattetvā

⁷ An example of the hiatus between “a” and “i” being bridged by “y”. See Warder p.255.

aggim paricareyyāsī ti.

atha kho so jaṭilo tam dārakam evam anusāsitvā janapadam agamāsi. tassa khidḍāpasutassa aggi nibbāyi. atha kho tassa dārakassa etad ahosi:

pitā kho mam evam avaca: aggim, tāta, paricareyyāsi [...] aggim paricareyyāsī ti. yam nūnāham aggim nibbattetvā aggim paricareyyan ti.

atha kho so dārako arañisahitam vāsiyā tacchi, app eva nāma aggim adhigaccheyyan ti.

Exercise 24

tena kho pana samayena Sākete setthibhariyāya sattavassiko sīsābādho hoti. bahū mahantā disāpāmokkhā vejjā āgantvā nāsakkhiṁsu ārogam kātum. bahum hiraññam ādāya agamamṣu. atha kho Jīvako Komārabhacco Sāketam pavisitvā manusse pucchi:

ko, bhaṇe, gilāno. kam tikicchāmī ti

etissā, ācariya, setthibhariyāya sattavassiko sīsābādho. gaccha, ācariya, setthibhariyam tikicchāhī ti.

atha kho Jīvako yena setthissa nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā dovārikam āñāpesi:

gaccha, bhaṇe dovārika, setthibhariyāya pāvada: vejjo, ayye, āgato; so tam daṭṭhukāmo ti.

evam, ācariyā ti kho so dovāriko Jīvakassa Komārabhaccassa paṭisūṇitvā yena setthibhariyā ten' upasamkami. upasamkamitvā setthibhariyam etad avoca:

vejjo, ayye, āgato; so tam daṭṭhukāmo ti.

kīdiso, bhaṇe dovārika, vejjo ti.

daharako, ayye ti.

alam, bhaṇe dovārika, kiṁ me daharako vejjo karissati. bahū mahantā disāpāmokkhā vejjā āgantvā nāsakkhiṁsu ārogam kātum. bahum hiraññam ādāya agamamṣū ti.

atha kho so dovāriko [...] setthibhariyam etad avoca:

vejjo, ayye, evam āha: mā kira, ayye, pure kiñ ci adāsi. yadā ārogā ahosi tadā yam iccheyyāsi tam dajjeyyāsī ti.

tena hi, bhaṇe dovārika, vejjo āgacchatū ti.

Exercise 25

tena kho pana samayena rañño Pajjotassa pañdurogābādho hoti. bahū mahantā disāpāmokkhā vejjā āgantvā nāsakkhiṁsu ārogam kātum. bahum hiraññam ādāya agamamṣu. atha kho rājā Pajjoto rañño Māgadhassa Seniyassa Bimbisārassa santike dūtam pāhesi:

mayham kho tādiso ābādho, sādhу devo Jīvakam vejjam āñāpetu, so maṁ tikicchissatī ti.

atha kho rājā Bimbisāro Jīvakam āñāpesi:

gaccha, bhaṇe Jīvaka, Ujjenim; rājānam Pajjotam tikicchāhī ti.

evam devā ti kho Jīvako rañño Bimbisārassa paṭisūṇitvā Ujjenim gantvā yena rājā Pajjoto ten' upasamkami, upasamkamitvā rañño Pajjotassa vikāram sallakkhetvā rājānam Pajjotam etad avoca:

sappim, deva, nippacissāmi. tam devo pivissatī ti.

alam, bhaṇe Jīvaka. yam te sakkā vinā sappinā ārogam kātum tam karohi. jeguccham me sappi, paṭikkūlan ti.

atha kho Jīvakassa etad ahosi:

imassa kho rañño tādiso ābādho na sakkā vinā sappinā ārogam kātum. yam nūnāham sappim nippaceyyam kasāvavaṇṇam kasāvagandham kasāvarasan ti.

atha kho Jīvako nānābhēsajjehi sappim nippaci kasāvavaṇṇam kasāvagandham kasāvarasam. atha kho Jīvakassa etad ahosi:

imassa kho rañño sappi pītam pariṇāmentam uddekam dassati. caṇḍo 'yam rājā; ghātāpeyyāti mam. yam nūnāham paṭigacc' eva āpuccheyyan ti.

atha kho Jīvako yena rājā Pajjoto ten' upasamkami, upasamkamitvā rājānam Pajjotam etad avoca:

mayaṁ kho, deva, vejjā nāma tādisena muhuttena mūlāni uddharāma bhesajjāni samharāma. sādhu devo vāhanāgāresu ca dvāresu ca āñāpetu: yena vāhanena Jīvako icchatī tena vāhanena gacchatu, yena dvārena icchatī tena dvārena gacchatu, yam kālam icchatī tam kālam gacchatu, yam kālam icchatī tam kālam pavisatū ti.

Exercise 26

tena kho pana samayena rañño Pajjotassa Bhaddavatikā nāma hatthinikā paññāsayojanikā hoti. atha kho Jīvako rañño Pajjotassa sappim upanāmesi: kasāvam devo pivatū ti. atha kho Jīvako rājānam Pajjotam sappim pāyetvā hatthisālam gantvā Bhaddavatikāya hatthinikāya nagaramhā nippati. atha kho rañño Pajjotassa tam sappi pītam pariṇāmentam uddekam adāsi. atha kho rājā Pajjoto manusse etad avoca:

duṭṭhena, bhaṇe, Jīvakena sappim pāyito 'mhi. tena hi, bhaṇe, Jīvakam vejjam vicinathā ti.

Bhaddavatikāya, deva, hatthinikāya nagaramhā nippatito ti.

tena kho pana samayena rañño Pajjotassa Kāko nāma dāso saṭṭhiyojaniko hoti, amanussena paṭicca jāto. atha kho rājā Pajjoto Kākam dāsam āñāpesi:

gaccha, bhaṇe Kāka, Jīvakam vejjam nivattehi: rājā tam, ācariya, nivattāpetī ti. ete kho, bhaṇe Kāka, vejjā nāma bahumāyā. mā c' assa kiñ ci paṭiggahesī ti.

atha kho Kāko dāso Jīvakam antarāmagge Kosambiyam sambhāvesi pātarāsam karontam. atha kho Kāko dāso Jīvakam etad avoca:

rājā tam, ācariya, nivattāpetī ti.

āgamehi, bhaṇe Kāka, yāva bhuñjāma. handa, bhaṇe Kāka, bhuñjassū ti.

alam, ācariya, raññ' amhi āñatto: ete kho, bhaṇe Kāka, vejjā nāma bahumāyā, mā c' assa kiñci paṭiggahesī ti.

tena kho pana samayena Jīvako nakhena bhesajjam olumpetvā āmalakam ca khādati pānīyam ca pivati. atha kho Jīvako Kākam dāsam etad avoca:

handā, bhaṇe Kāka, āmalakam ca khāda pānīyam ca pivassū ti.

Exercise 27

I. atha kho Kāko dāso: ayam kho veijo āmalakam ca khādati pānīyam ca pivati, na arahati kiñ ci pāpakam hotun ti, upaḍḍhāmalakam ca khādi pānīyam ca apāyi. tassa tam upaḍḍhāmalakam khāyitam⁸ tatth' eva nicchāresi. atha kho Kāko dāso Jīvakam etad avoca:

atthi me, ācariya, jīvitān ti.

mā, bhaṇe Kāka, bhāyi, tvam c' eva ārogo bhavissasi. caṇḍo rājā, so rājā ghātāpeyyāti mam, tenāham na nivattāmī ti.

Bhaddavatikam hatthinikam Kākassa niyyādetvā yena Rājagaham tena pakkāmi.

⁸ *khāditam* is also possible.

anupubbena yena Rājagahaṁ yena rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro ten' upasamkami. upasamkamitvā rañño etam attham ārocesi.

sutṭhu, bhaṇe Jīvaka, akāsi yam pi na nivatto. caṇḍo so rājā, ghātāpeyyāti tan ti.

atha kho rājā Pajjoto ārogo samāno Jīvakassa santike dūtam pāhesi: āgacchatu Jīvako, varam dassāmī ti.

2. yam kho panāyam parisā paribhaveyya yaso pi tassa hāyetha, yassa kho pana yaso hāyetha bhogā pi tassa hāyeyyum.

Exercise 28

1. dve 'me, bhikkhave, antā pabbajitena na sevitabbā. katame dve. yo cāyam kāmesu kāmasukhaličānuyogo hīno gammo pothujjaniko anariyo anatthasamhito, yo cāyam attakilamathānuyogo dukkho anariyo anatthasamhito. ete kho, bhikkhave, ubho ante anupagamma, majjhimā paṭipadā tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī nāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. katamā ca sā, bhikkhave, majjhimā paṭipadā tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī nāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. ayam eva ariyo atthaṅgiko maggo, seyyathīdaṁ: sammādiṭṭhi, sammāsamkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammāājivo, sammāvāyāmo, sammāsati, sammāsamādhi.

2. Makkhali Gosālo mañ etad avoca:

n' atthi mahārāja hetu n' atthi paccayo sattānam saṅkilesāya, ahetu-apaccayā sattā saṅkilissanti. n' atthi hetu, n' atthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetu-apaccayā sattā visujjhanti. n' atthi attakāro, n' atthi parakāro, n' atthi purisakāro,⁹ n' atthi balam, n' atthi viriyam, n' atthi purisathāmo, n' atthi purisaparakkamo. sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā aviriyā niyatasaṅgatibhāvapariṇatā chass' evābhijātisu sukhadukkham paṭisamvedentī ti.

3. Ajito Kesakambalī mañ etad avoca:

n' atthi, mahārāja, dinnam, n' atthi yittham, n' atthi hutam. n' atthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko. n' atthi paro loko.¹⁰ n' atthi mātā, n' atthi pitā, n' atthi sattā opapātikā. n' atthi loke samaṇabrahmaṇā sammaggatā, sammāpaṭipannā, ye imañ ca lokam parañ ca lokam sayam abhiññā sacchikatvā pavedenti. cātummahābhūtiko ayam puriso. yadā kālam karoti, pathavī pathavikāyam anupeti anupagacchat, āpo āpokāyam anupeti anupagacchat, tejo tejokāyam anupeti anupagacchat, vāyo vāyokāyam anupeti anupagacchat, ākāsaṁ indriyāni saṅkamanti. [...] bālo ca paññito ca¹¹ kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti param marañā ti.

Exercise 29

ekam yeva nu kho, bhante, bhagavā saññaggam paññāpeti, udāhu puthū pi saññagge paññāpetī ti.

ekam pi kho aham, Potthapāda, saññaggam paññāpemi, puthū pi saññagge paññāpemī ti.

⁹ The original text actually reads: n' atthi attakāre, n' atthi parakāre, n' atthi purisakāre. These nominative singular forms in -e are remnants of an Eastern dialect. See Geiger § 80.1 and Oberlies § 30.1.

¹⁰ Warder omits the phrase before this: "there is no this world", n' atthi ayam loko.

¹¹ Again, the original text has the Eastern forms in -e for the nominative singular: bāle ca pandite ca.

yathā katham pana, bhante, bhagavā ekam pi saññaggam paññāpeti, puthū pi saññagge paññāpetī ti.

yathā yathā kho, Poṭṭhapāda, nirodham phusati, tathā tathā 'ham saññaggam paññāpemi. evam kho aham, Poṭṭhapāda, ekam pi saññaggam paññāpemi, puthū pi saññagge paññāpemī ti.

saññā nu kho, bhante, paṭhamam uppajjati, pacchā ñānam, udāhu ñānam paṭhamam uppajjati, pacchā saññā, udāhu saññā ca ñānañ ca apubbam acarimam uppajjantī ti.

saññā kho, Poṭṭhapāda, paṭhamam uppajjati, pacchā ñānam, saññuppādā ca pana ñānuppādo hoti. so evam pajānāti: idappaccayā kira me ñānam udapādī ti. iminā p' etam, Poṭṭhapāda, pariyyena veditabbam: yathā saññā paṭhamam uppajjati, pacchā ñānam, saññuppādā ca pana ñānuppādo hotī ti.

saññā nu kho, bhante, purisassa attā, udāhu aññā saññā añño attā ti.

kim pana tvam, Poṭṭhapāda, attānam paccesī ti.

olārikam kho aham, bhante, attānam pacce mi rūpiṁ cātummahābhūtikam kabalīnkārābhakkhan ti.

olāriko ca hi te, Poṭṭhapāda, attā abhavissa rūpi cātummahābhūtiko kabalīnkārābhakkho, evam santam kho te, Poṭṭhapāda, aññā va saññā bhavissati añño attā. tad iminā p' etam, Poṭṭhapāda, pariyyena veditabbam yathā aññā va saññā bhavissati añño attā. tiṭṭhat' evāyam, Poṭṭhapāda, olāriko attā rūpi cātummahābhūtiko kabalīnkārābhāra-bhakkho, atha imassa purisassa aññā va saññā uppajjanti, aññā va saññā nirujjhanti. iminā pi kho etam, Poṭṭhapāda, pariyyena veditabbam yathā aññā va saññā bhavissati añño attā ti.

Exercise 30

manomayam kho aham, bhante, attānam pacce mi sabbaṅgapaccaṅgim ahīnindriyan ti.

manomayo ca hi te, Poṭṭhapāda, attā abhavissa sabbaṅgapaccaṅgī ahīnindriyo, evam santam pi kho te, Poṭṭhapāda, aññā va saññā bhavissati añño attā. tad iminā p' etam, Poṭṭhapāda, pariyyena veditabbam yathā aññā va saññā bhavissati añño attā. tiṭṭhat' evāyam, Poṭṭhapāda, manomayo attā sabbaṅgapaccaṅgī ahīnindriyo, atha imassa purisassa aññā va saññā uppajjanti, aññā va saññā nirujjhanti. iminā pi kho etam, Poṭṭhapāda, pariyyena veditabbam yathā aññā va saññā bhavissati añño attā ti.

arūpiṁ kho aham, bhante, attānam pacce mi saññāmayañ ti.

arūpī ca hi te, Poṭṭhapāda, attā abhavissa saññāmaya [...] aññā va saññā bhavissati añño attā [...] ti.

sakkā pan' etam, bhante, mayā ñātum: saññā purisassa attā ti vā aññā saññā añño attā ti vā ti.

dujjānam kho etam, Poṭṭhapāda, tayā aññādiṭṭhikena [...] ti.

sac' etam, bhante, mayā dujjānam aññādiṭṭhikena [...] kim pana, bhante, sassato loko. idam eva saccam mogham añnan ti.

avyākatañ kho etam, Poṭṭhapāda, mayā: sassato loko. idam eva saccam mogham añnan ti.

kim pana, bhante, asassato loko [...] ti.

avyākatañ [...] ti.

kim pana, bhante, antavā [...] avyākatañ [...] anantavā [...] avyākatañ [...] ti.

kim pana, bhante, tam jīvam tam sarīram. idam eva saccam mogham añnan ti.

avyākatañ [...] ti.

kim pana, bhante, añnam jīvam añnam sarīram [...] ti.

etam pi kho, Potṭhapāda, mayā avyākataṁ [...] ti.

[...] hoti tathāgato param marañā [...] avyākataṁ [...] na hoti tathāgato param marañā [...] avyākataṁ [...] hoti ca na ca hoti tathāgato param marañā [...] n' eva hoti na na hoti tathāgato param marañā [...] ti.

etam pi kho, Potṭhapāda, mayā avyākataṁ [...] ti.

kasmā, bhante, bhagavatā avyākatan ti.

na h' etam, Potṭhapāda, atthasamhitam na dhammasamhitam [...] na nibbānāya samvattatī ti.

kim pana, bhante, bhagavatā vyākatan ti.

idam dukkhan ti, Potṭhapāda, mayā vyākataṁ. ayam dukkhasamudayo ti [...], ayam dukkhanirodho ti [...], ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadā ti kho, Potṭhapāda, mayā vyākatan ti.

REFERENCES

- Chatthasaṅgāyana tipitaka*. 1997. CD-ROM. Igatpuri, Vipassana Research Institute.
- W. Geiger. 1994. *A Pāli Grammar*. Translated by B. Ghosh. Revised and edited by K.R. Norman. Oxford, The Pali Text Society.
- T. Oberlies. 2001. *Pāli: A Grammar of the Language of the Theravāda Tipiṭaka*. Berlin, Walter de Gruyter.
- A.K. Warder. 1991 (third edition). *Introduction to Pali*. Oxford, Pali Text Society.